

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Іванченко В.Є.

студентка,

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

«ТОМОС» ЯК КЛЮЧОВЕ СЛОВО ПОТОЧНОГО МОМЕНТУ

Сьогодні надзвичайно поширеними та необхідними у житті сучасної людини є електронні засоби масової інформації. У їх числі на першому місці знаходиться телебачення, що випереджає всі інші ЗМІ за масштабами мовлення.

Ключове слово поточного моменту є досить новим терміном у мовознавстві. Бондар С. окреслює цей термін як «слова і словесні комплекси, що позначають істотні для життя даного народу реалії на конкретний, поточний момент, у межах якого вони сприймаються як найтипівіша лексика» [1, с. 2].

Основними ознаками слів поточного моменту в електронних ЗМІ є:

- висока частотність їх вживання;
- є об'єктом активної та масової мовної рефлексії;
- мають декілька лексичних параметрів, зокрема можуть вживатися у ролі метафор;
- мають різні дефініції, тобто декілька різних визначень.

Для нашого дослідження ми взяли ключові слова поточного моменту «ТОМОС», оскільки саме ця лексична одиниця дійсно перебуває в топі часто використовуваних слів як у звичайних, так і в електронних ЗМІ.

Слово ТОМОС сприймається як важлива суспільно-історична подія для України. Сайт «Релігія України» подає таке визначення цього поняття: «Томос – це свого роду грамота. Урочисто оформлений документ, який фактично містить синодальне рішення Вселенської патріархії про надання автокефалії.

Про ТОМОС почали активно говорити в квітні 2018 року після звернення Петра Порошенка та Верховної Ради до Патріарха Варфоломія із проханням повернути українській церкві автокефалію, «вкрадену Москвою».

Тому це слово має не малу частотність. Новим у лінгвістиці є зараз те, що її тепер можна виміряти. Так, у Google в Україні виявлено 3 830 000 запитів зі словом ТОМОС. Зі словосполученням ТОМОС ДЛЯ УКРАЇНИ – 6 230 000 запитів. Так, запити з ключовим словом ТОМОС пошукові системи видали такі результати: ТОМОС ПРО АВТОКЕФАЛІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ – 617 000; ТОМОС УПЦ – 1 140 000; ТОМОС ПРО АВТОКЕФАЛІЮ УПЦ – 368 000; ПОРОШЕНКО-ТОМОС – 7 370 000; ТОМОС 2018 – 1 660 000 000; ТОМОС УКРАЇНИ-УМОВИ – 4 980 000; ТОМОС-ВАРФОЛОМІЙ – 259 000; ТОМОС-ВЕРХОВНА РАДА – 989 000 і т.д.

Ми продивилися сайти українських видань, проаналізували заголовки медійних текстів.

По-перше, треба відзначити, що досліджувана лексема з'являється і в заголовках, і в підзаголовках, пор.: *«До отримання Томосу лишилися два кроки – релігієзнавець»* [2], *«Частина Московського патріархату хоче, аби Україна отримала Томос, – Парубій»* [3], *«Надання Томосу Україні: ще одна церква заявила про підтримку РПЦ»* [3]; *«Позов до Порошенка через томос подав бізнесмен, близький до оточення Януковича»* [3], *«Патріарх Філарет впевнений у тому, що УПЦ отримає Томос»* [4]; *«Філарет: Рішення щодо Томосу можуть ухвалити вже наступного тижня»* [2].

Багато заголовків пов'язані з російською реакцією на український томос: *«Опубліковано стенограму розмови глави РПЦ, у якій він вимагав не надавати томос Україні»* [3]; *«Росія отримала гучного ляпаса: Україна може отримати Томос вже у жовтні»* [3]. У заголовках можна помітити лейтмотив того, що російські ЗМІ негативно сприймають цю подію, яка відділяє та робить більш самостійною Україну від Росії.

По-друге, ключове слово ТОМОС стало сприйматися на тлі не властивих йому прецедентних текстів:

1)7 запитань про Томос: автокефалія для чайників [6] – відома назва книги «Комп'ютер для чайників».

2)Томос наближається [7] – слова відомої рекламної пісні «Свято наближається».

3)Спочатку церква, потім Томос: як надаватимуть автокефалію [10] – відома фраза з кінофільму «Сначала деньги, потом стулья».

Новою ознакою текстового аспекту функціонування треба виділити текстогенність ключового слова – «здібність породжувати навколо себе масу текстів» [11].

Дуже цікавою виявилася реакція соцмереж на томос для української церкви. Так, навіть у фейсбуці з'явилася група під назвою ТОМОС 2018 на яку наразі підписано 7 434 користувачів даної соціальної мережі. Наведемо приклади головних новин, які розміщені у цій групі: *«Митрополит Мілетський Апостол єпископу Бачському Іринею: Росіяни не створили вищої форми православ'я»*; *«Українська православна церква Московського патріархату не має права вимагати, щоб екзархи Константинопольського патріархату покинули Україну»*; *«Ватикан підтримав надання автокефалії українській православній церкві»* [5]. Такі тексти передають ставлення московського патріархату до томосу для української церкви. Це є своєрідна реклама або пропагування підтримки томосу в Україні. На створення цієї групи відгукнулися й електронні ЗМІ: *«В українському фейсбуці з'явилася реклама Томосу»* [6]; *«У Facebook з'явилась реклама Томосу з Філаретом та Русланою»* [7].

Отже, можемо помітити розмаїття реакцій соціальних мереж та електронних українських видань на ТОМОС для української церкви. Це говорить про те, що ключове слово поточного моменту ТОМОС має великий попит серед українських (і як бачимо, російських) ЗМІ, про що говорять бурхливі обговорення і реакції з приводу цієї події.

Лексичні параметри ключового слова ТОМОС виявляються в його метафоричному уявленні в медійних текстах. ТОМОС представляється як дійова особа, суб'єкт суспільно-релігійного та політичного життя: *«Томос не допоможе: стало відомо, як відібрати Києво-Печерську лавру в УПЦ МП»* [7], *«Через Томос для України Російська церква погрожує Константинополю розривом»* [3], *«Подих*

автокефалії: архімандрит РПЦ розповів, коли з'явиться Томос» [2], «Порошенко: Вселенський патріархат буде давати томос без урахування думки Москви» [6]. Отже, ключове слово ТОМОС має насичену метафоричність в медійних текстах.

Грамматична активність слова ТОМОС в цей період його функціонування в якості ключового проявляється в активності відмінкових форм в різних значеннях. Найчастіше слово використовується у формі називного та знахідного відмінка: *«ТОМОС МАЄ МІСТИТИ АДРЕСАТ: РЕЛІГІЄЗНАВЕЦЬ РОЗПОВІВ, ЯКІ ЩЕ КРОКИ ПОТРІБНО ЗДІЙСНИТИ ДЛЯ ОТРИМАННЯ АВТОКЕФАЛІЇ» [4]; «Війна за Томос. Москва готує диверсію чужими руками?» [8]. Також ключове слово ТОМОС активно функціонує у формі родового відмінка: «Надання Томосу Україні: ще одна церква заявила про підтримку РПЦ» [3]; «Названо дату надання Україні Томосу» [9]. Орудний відмінок знаходимо у таких структурах: «Що Україна робитиме із томосом про автокефалію?» [9]; «Поділ церков у Ніжині томосом: "за" чи "проти" автокефалії» [7].*

Отже, ключове слово поточного моменту у засобах масової інформації – це слова і словесні комплекси, що позначають істотні для життя даного народу реалії на конкретний, поточний момент.

Основними ознаками слів поточного моменту в електронних ЗМІ є: висока частотність їх вживання; є об'єктом активної та масової мовної рефлексії; мають декілька лексичних параметрів, зокрема можуть вживатися у ролі метафор; мають різні дефініції.

Проаналізувавши ключове слово поточного моменту ТОМОС в українських електронних ЗМІ та соцмережах, виявили всі ознаки таких слів, виокремлених півтора десятка років тому. ТОМОС, як ключове слово поточного моменту, яскраво виразилося в текстовому, лексичному і граматичному аспектах.

Список використаних джерел:

1. Бондар С.О. Інваріантні ознаки ключових слів поточного моменту у ЗМІ / С.О. Бондар // Наукові записки Інституту журналістики. – № 3. – С. 2–5.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.24tv.ua>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com>

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.religion.in.ua>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newsua.one>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://glavcom.ua>
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua>
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vn.20minut.ua>
11. Иванова Т.В. Ключевые слова как репрезентанты актуальных концептов в американском предвыборном дискурсе / Т.В. Иванова // Ползуновский вестн. – Барнаул, 2006. – Ч. 1. – № 3. – С. 324–328.

Колібабчук Т.В.

студентка,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПАРАТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ПАСТИШ У ТВОРЧОСТІ ІРВАНЦЯ О.В.

Важливим ключем для розуміння семантики, символіки та смислового поля тексту є його прочитання на тлі низки творів, між якими існують генетичні зв'язки. У цьому аспекті важлива роль приділяється категоріям інтертекстуальності та паратекстуальності, що формуються як теоретично нові методології, починаючи з кінця 60-х років ХХ століття.

На основі концептуальних положень М. Бахтіна сам термін «інтертекстуальність» вводить дослідниця Ю. Крістева, що означає метод дослідження тексту як знакової системи, а також взаємодію різних кодів, дискурсів чи голосів, які переплітаються в тексті. Осмислюючи теоретичні концепти М. Бахтіна, дослідниця акцентувала на тому, що російський мислитель «одним із перших замість статичного членування текстів запропонував таку модель, в якій літературна структура не присутня, але виробляється щодо іншої структури».

Текстологічний аналіз твору, спираючись на інтертекстуальний підхід, передбачає різні рівні й прийоми. Це може бути перекодування, яке виявляється в пов'язуванні одного тексту з іншими, цитування, плагіат, алюзії, інколи це стосується й сюжету,